

POSUDEK OPONENTA MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Petra Kabeláčová

Archeologie města Mostu (čp. 45-47). Vybrané kapitoly I

(Archeology of the town of Most (Nos. 45-47) Selected chapters I)

- Ústav pro archeologii, Filozofické fakulty, Univerzity Karlovy v Praze, 2021
- Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Velímský, CSc.
- Konzultant: prof. PhDr. Jan Klápště, CSc.
- Rozsah práce: text 109 str. rkp. (10 kap., včetně literatury a příloh), obrazové přílohy (16 tab., 103 obr.)

I. Stručná charakteristika práce

Tématem předložené diplomové práce (7. kap. + 3 kap. poznámkový aparát) je zpracování a následné vyhodnocení poznatků ze záchranného archeologického výzkumu trojice městských parcel (čp. 45-47) z území dnes již zaniklého královského města Mostu, z let 1977 až 1978. Těžištěm práce je analýza nálezových souborů hmotné kultury převážně středověkého stáří z odhalených sídlištních objektů. Vedle vyhodnocení keramiky se autorka věnuje i dalším movitým artefaktům, na jejichž základě je nahlíženo na život zdejších majitelů, vývoj podoby městské parcely, její zástavby a zde provozovaných výrobních aktivit. Získané poznatky jsou v obecnější rovině zasazeny do kontextu archeologického poznávání středověkých měst.

Specifikem této práce je pracovní kooperace na materiálu ze stejného výzkumu s diplomantkou oboru archeologie A. Ryškovou, která se však ve své předkládané práci k obhajobě (2021), záměrně věnuje jiným tématům než hodnocená autorka.

II. Obsah, struktura práce a její cíle, použité metody, kritika pramene, argumentace, limity

Příběh bývalého královského města Mostu patří mezi několik základních témat, na kterých je založena česká archeologie středověku. Dnes již neuvěřitelná likvidace města v zájmu těžby hnědého uhlí, postavila ve své době před archeology takřka neřešitelný úkol komplexně pojatého záchranného výzkumu unikátně zachovalého městského organismu. Záchranné akce prováděné zdejší expoziturou Archeologického ústavu v Praze v letech 1970–1984, přinesly na tu dobu nevídané množství unikátních pramenů o vývoji města. Od svého počátku nálezy nenechávaly nikoho na pochybách, že zde máme co do činění s unikátním archeologickým fondem, který nejen zcela zásadně promlouvá do historie formování středoevropských měst a jejich zástavby, ale také nám pomáhá rekonstruovat podobu každodennosti ve středověku. Samotné vyhodnocování však velice záhy přesáhlo možnosti svých objevitelů. Za tohoto stavu představuje jednu z možností cesty ke zdárnému

zpracování spolupráce s mladšími kolegy nebo adepty oboru archeologie, v ideálním případě pod vedením původních autorů výzkumů, jako se to stalo v posuzovaném případě. Přijetí uvedené výzvy představuje pro zpracovatele obtížnou úlohu s řadou překážek a nejistým výsledkem. Dané limity však autorku předložené práce neodradily a umožnili ji se ponořit do starého výzkumu a provést jeho vyhodnocení.

Úvodní kapitoly této práce mají tradiční obsah typický pro nálezové zprávy. Vedle charakteristiky přírodního prostředí, je zde část věnovaná sídelnímu a historickému vývoji zkoumaného místa na podkladě výpovědi archeologických a písemných pramenů z vrcholně a pozdně středověkému období existence města. Krátký vstup do problematiky je tak standardním úvodem k další obsahově rozsáhlejší kapitole věnované samotnému výzkumu mosteckých parcel, uplatněné metodě a popsání limitů, který fond provázejí. Těžiště práce bylo ve své době zaměřeno na konstrukční pozůstatky městské zástavby v dřevěné a kamenné podobě, dále pak na zahloubené objekty spojené s odpadky a vodou (jímký a studny). Zcela jasnými limity se pro autory výzkumů a tedy dnes i přeneseně pro diplomantku stal nedostatek času a kapacit na detailnější terénní odkryv zkoumaného místa, stav metodiky odkryvu a dokumentace poplatné své době. Autorka se výběrově zaměřila na popis a vyhodnocení více jak padesáti pozůstatků středověkých domovních staveb a ostatních sídlištních objektů, které spolu stratigraficky souvisely. Vedle popisu zastižených stratigrafických jednotek zde základně vyhodnotila i objevené nálezy.

Těžiště práce s materiálem je založena na analýze keramického souboru z 18 typologicky rozmanitých objektů. Metodickým základem pro posouzení souborů zde byla tradiční mostecká sekvence založená na souborech z mosteckou domu čp. 226 (J. Klápště a spol.). Porovnáním posuzovaných souborů nedospěla autorka k zásadní chronologické odchylce v tradičním datování mostecké keramiky. U analýzy dalších kategorií nálezů jako jsou keramické plastiky, aquamanile, technická keramika nebo kovové předměty se pohybujeme u tradičního spektra předmětů. Dnes nás již ani nepřekvapí technická keramika a její spojení s barevnými a drahými kovy. U posuzované keramické plastiky bych snad očekával citaci novější literatury zaměřené na podobné téma, která může pomoci v interpretaci posuzovaných předmětů (viz Hoch, A. (ed.) 2020: Svět středověkých her. Muzeum Vysočiny Jihlava ve spolupráci se Západočeským muzeem v Plzni).

Na podkladě movitých nálezů se autorka pokouší vést úvahu na téma projevů specializované výroby. Jedná se o doklady metalurgických aktivit, které v městském prostředí spíše směřovali ke specializovanému zpracování rudních koncentrátů, nebo následné výrobě předmětů z barevných nebo drahých kovů směřujících na městský trh (drobné kovolitectví, šperkařství atd.). K uvedenému tématu poslední dobou výrazně přispěly především práce z Prahy a Českomoravské vrchoviny (především J. Zavřel, P. Hrubý, L. Varadzin, J. Havrda aj.), z nichž je v některých případech citováno.

Poslední klíčovou částí práce je analýza a interpretace pozůstatků domovní zástavby. Autorka zcela logicky jde od popisu nálezové situace a dochovaných konstrukčních prvků dřevěné, dřevohliněné a zděné architektury k diskusi věnované původní funkci a podobě staveb. Limitem pro výraznější posun v jejich interpretaci, jsou zde značně torzální situace

dokumentované výzkumem, které dnes v některých případech neumožňují zaujmout jednoznačné stanovisko. V závěrečné diskusi tak autorce nezbyvá než se přiklonit k tradičnímu schématu geneze mostecké středověké obytné zástavby od zahloubených domů tzv. zemnic až po následný přechod k zděnému domu umístěnému v přední části hloubkové parcely. Archeologické příklady z posledních desetiletí z českých a moravskoslezských měst však ukazují na podstatně pestřejší podobu těchto staveb, kde alespoň v počátcích vrcholně středověkých měst byla přítomna větší škála možností od staveb dřevěných s různým typem konstrukce (roubená, sloupová, rámová) a způsobu založení (Praha, Brno, Opava). I zde by bylo možné doplnit novější literaturu (např. z Prahy např. Cymbalak, T. –Rykl, M. 2018: Nové poznatky k počátkům organizované zástavby na pražském pravobřeží, *Archaeologica Pragensia* 24).

Úvaha na téma podoby parcel, její zástavby a funkčního členění shodně potvrzuje již publikovanou představu a nepřináší zásadní změnu v našich dosavadních znalostech, což je možné také považovat za pozitivum.

III. Formální, jazyková a grafická úprava práce, využití odborné literatury, přílohy

Předložená práce je napsána srozumitelnou formou, při dodržení všech náležitostí odborného výstupu, včetně potřebného poznámkového aparátu a citované literatury. Obrazová příloha práce zahrnuje polohopisné plány s nálezy, historické plány, výběrovou terénní dokumentaci. Dokumentace nálezového fondu je odpovídající současným publikačním standardům v archeologické literatuře (kombinace kreseb a fotografie). Pouze drobným neduhem, který lze odstranit v další etapě prezentace, je absence detailnějšího plánu s lokalizací výzkumů v prostoru dnes již neexistujícího města a jejich projekce do historického plánu ve větším rozlišení, než jsou použité výřezy (*obr. 1 a 4*). Většina použitých plánových situací je drobného měřítko a neznalému čtenáři neumožňuje lepší orientaci v prostoru dnes již neexistujícího města. U některé terénní dokumentace schází vyznačení výškových nivelet. U prezentace kovových předmětů jsem nenašel odkaz na obrazové přílohy. Uvedené drobnosti však nic nemění na skutečnosti, že výsledek je přijatelný se snahou postihnout vše podstatné.

IV. Doplnkové otázky k obhajobě

Dislokace zástavby v rámci parcel středověkých měst a její proměna v čase je tradiční archeologické téma. Je z vašeho pohledu mostecká situace výrazněji odlišná od situací známých z jiných měst v ČR, nebo blízkého zahraničí. Jaké největší limity stojí před archeology v cestě detailnějšího poznání této otázky (může být i obecnější pohled).

V. Celkové zhodnocení práce

Závěrem svého posudku mohu konstatovat, že Petra Kabeláčová předložila po obsahové stránce kvalitní diplomovou práci, která si za svůj cíl vyhodnotit pramenný fond ze záchranného výzkumu mosteckých domovních parcel. Tematicky se zaměřila na klíčové otázky městské archeologie spojené s vývojem středověkého měšťanského domu, jeho počátky a proměnou. Na uvedené navázala analýzou vybrané skupiny nálezů, na jejímž základě se pokusila postihnout každodenní života obyvatel středověkého a raně novověkého města. Vedle své odvahy věnovat se cizímu výzkumu, se v rámci možností poctivě zhostila heuristické práce s archeologickými prameny a své výsledky zařadila do kontextu současného archeologického bádání.

Z uvedeného důvodu mohu prohlásit, že:

předložená práce splňuje požadavky kladené na diplomovou práci a proto ji **doporučuji k následné obhajobě** a navrhuji hodnotit známkou **velmi dobře (2)**.

28. ledna 2021

PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D.